

Marzena Trajer, Marek Wojtkiewicz

Działania Agencji Rynku Rolnego w ramach Wspólnej Polityki Rolnej

Activities of Agricultural Market Agency in the scope of Common Agricultural Policy

W opracowaniu przedstawiono działalność Agencji Rynku Rolnego od akcesji Polski do Unii Europejskiej. ARR jako unijna agencja płatnicza realizuje (w ramach I filara Wspólnej Polityki Rolnej) zasadniczą część zadań dotyczących realizacji jednego z celów WPR, jakim jest stabilizacja rynków rolno-żywnościowych. W artykule omówiono realizację przez Agencję głównych kierunków działań stabilizacyjnych, tj.: zakupów i sprzedaży interwencyjnej produktów rolno-żywnościowych, wsparcia prywatnego przechowywania, działań w zakresie obrotu produktami rolno-spożywczymi poza obszar celny UE, kwotowania produkcji. Przedstawiono również objęte wspólną polityką rolną działania na rzecz wspierania konsumpcji, które w ostatnich latach ze względu również na swoje istotne funkcje społeczne, nabierają coraz większego znaczenia. Zaprezentowano także wspieranie promocji żywności, spełniającej ważną rolę w stymulowaniu popytu na żywność wytwarzaną na rynku unijnym.

Wstęp

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. wiązało się z przyjęciem w odniesieniu do sektora rolno-spożywczego obowiązujących w Unii zasad polityki gospodarczej, określanych jako Wspólna Polityka Rolna. Cele tej polityki zostały określone w sposób traktatowy¹. Należą do nich: zwiększenie wydajności rolnictwa, zapewnienie w ten sposób odpowiedniego poziomu życia ludności wiejskiej, stabilizacja rynków, zagwarantowanie bezpieczeństwa dostaw żywności i zapewnienie rozsądnych cen w dostawach dla konsumentów. WPR można określić jako ponadnarodową, sektorową politykę UE charakteryzującą się jednolitym systemem regulowania rynku, wspólną organizacją poszczególnych rynków branżowych i dysponującą spójnym wewnętrznym systemem oddziaływania na rolnictwo². WPR podlegała i podlega nadal ewolucyjnym zmianom. Przystąpienie do wspólnego rynku europejskiego Polski i dziewięciu innych państw przypadło właśnie na początek wdrażania jednej z takich zmian, a mianowicie reformy z 2003 r.

Działania na rzecz stabilizacji, ze względu na swoje znaczenie dla funkcjonowania rynków rolnych, były prowadzone w Polsce także w okresie przedakcesyjnym i należały do kompetencji istniejącej od 1990 r. Agencji Rynku Rolnego³, która dysponowała już

¹ Aktualnie w art. 39 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

² S. Stańko, "Wspólna Polityka Rolna – zasady, mechanizmy i system instytucjonalny", [w:] Agencja Rynku Rolnego 1990-2005; ARR 2005, s. 53.

³ W. Rembisz, S. Stańko, „ARR w systemie regulacji polskiego rynku rolnego”, [w:] Agencja Rynku Rolnego 1990-2005; ARR 2005, s. 15-16. Jak podkreślają autorzy, powołana w 1990 r. Agencja miała neutralizować wpływ negatywnych skutków zmian cenowych dla rolników oraz konsumentów. Potrzeba powołania takiej

znacznym doświadczeniem w stosowaniu instrumentów interwencyjnych i regulacyjnych rynku oraz upowszechnianiu informacji o samej interwencji. Z dniem 19 kwietnia 2004 roku Agencja Rynku Rolnego uzyskała akredytację i status agencji płatniczej, a z dniem 1 maja 2004 r. zaczęła pełnić swoje funkcje w tej roli, stając się jednym z ważniejszych narzędzi instytucjonalnych realizacji WPR, a w zakresie mechanizmów tej polityki odnoszących się do funkcjonowania rynków rolnych. Realizując swoje zadania Agencja wypełniała i wypełnia dotychczas trzy zasadnicze funkcje: wdrażającą (jest odpowiedzialna za prawidłową implementację prawodawstwa wspólnotowego dotyczącego administrowania mechanizmami WPR na rynku rolnym), płatniczą (jest zobowiązana do realizacji płatności, prowadzenia rachunków księgowych oraz kontroli wydatkowanych środków finansowych zgodnie z wymogami Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji), informacyjną (przekazuje – za pośrednictwem jednostki koordynującej – informacje między Komisją Europejską a uczestnikami mechanizmów WPR).

Cel i metody zbierania danych

Celem opracowania było przybliżenie działań Agencji Rynku Rolnego w ramach realizacji Wspólnej Polityki Rolnej. W artykule wykorzystano dane wtórne pochodzące ze sprawozdań z działalności Agencji Rynku Rolnego za lata 2004-2011 oraz bieżących informacji z 2012 r. zawartych w materiałach wewnętrznych ARR, a także literaturę przedmiotu. Wyniki analizy przedstawiono w formie opisowej.

Działania stabilizacyjne na rynkach rolnych

W produkcji żywności podstawową rolę odgrywa surowcowe ogniwo całego łańcucha wytwórczego, jakim jest rolnictwo. Rolnictwo, jako dział produkcji, posiada szereg specyficznych cech, takich jak: sezonowość produkcji, ograniczona mobilność czynników produkcji, krótkookresowa zmienność rynku czy specyfika obrotu rolnego. Wszystko to powoduje, że produkcja rolna charakteryzuje się wysokim poziomem ryzyka, a sektor rolny wymaga większego zainteresowania i działań interwencyjnych ze strony państwa⁴. Rozwój międzynarodowej wymiany towarowej i globalizacja rynków rolnych nie zmieniły sytuacji w tym zakresie, gdyż procesy te (obok pozytywów) niosą ze sobą również zagrożenia, które mogą przyczynić się do destabilizacji rynków i wymagają reakcji w skali krajowej lub wspólnotowej. W ramach WPR działania na rzecz stabilizacji rynków rolno-żywnościowych przybierały bardzo zróżnicowane formy, charakteryzujące się bardziej lub mniej bezpośrednim sposobem oddziaływania na rynki rolno-spożywcze. Od strony formalno-organizacyjnej przybrały one konkretne kształty kilkudziesięciu mechanizmów tej polityki, służących w różny sposób realizacji trudnego zadania utrzymywania w miarę stabilnych warunków funkcjonowania poszczególnych rynków wspólnotowego rolnictwa, przetwórstwa rolno-spożywczego i handlu żywnością. Zakres wykorzystania i sposób realizacji tych mechanizmów podlega

instytucji była związana m.in. z dokonującą się w kraju transformacją ustrojową, której częścią było urynkwienie gospodarki żywnościowej i przejście od ekonomiki niedoboru do nadprodukcji oraz związanych z tym wahań cen, czy niepewności zbytu.

⁴ M. Adamowicz, „Wymiary i cele interwencjonizmu rolnego w krajach o różnym poziomie rozwoju”, [w:] „Wspólna Polityk Rolna Unii Europejskiej. Uwarunkowania, mechanizmy, efekty”, Wydawnictwo SGGW Warszawa 2009, s. 20.

w czasie zmian będącym skutkiem sytuacji gospodarczej w Europie i na świecie, ewolucji strategii gospodarczej UE oraz realizacji w skali międzynarodowej koncepcji wolnego handlu (negocjacje i porozumienia w ramach WTO). W ramach podziału zadań ARR, jako jedna z dwóch agencji płatniczych w Polsce, realizuje większość mechanizmów stabilizacyjnych, przyporządkowanych do I filara WPR. Poniżej przedstawiono poszczególne grupy działań (mechanizmów), poczynając od działań najbardziej bezpośrednio oddziałujących na rynek.

Zakupy i sprzedaż interwencyjna produktów

Do działań stabilizacyjnych o najbardziej bezpośrednim oddziaływaniu na rynki rolno-żywnościowe należą bez wątpienia zakupy i sprzedaż interwencyjna produktów, służące utrzymaniu równowagi podaży-popytu. W ramach tej grupy mechanizmów działania interwencyjne (od akcesji) były prowadzone przez Agencję na rynkach: zbóż, cukru, odtłuszczonego mleka w proszku (OMP) i masła. Podstawą uruchomienia mechanizmu były unijne akty prawne. Działanie polegało na zakupie produktów po cenie interwencyjnej lub zgodnie z procedurami przetargowymi, a następnie magazynowaniu ich w formie zapasów interwencyjnych i ponownym wprowadzeniu na rynek. W zależności od sytuacji rynkowej produkty były wprowadzane na rynek wewnętrzny w ramach sprzedaży lub rozdysponowywane na pomoc żywnościową dla najuboższej ludności krajów członkowskich UE, albo przeznaczone do sprzedaży na eksport do krajów pozaunijnych (sprzedaż dokonywana była w formie przetargu). Wielkość zakupów interwencyjnych była uzależniona od sytuacji rynkowej, która determinuje zainteresowanie uczestników rynku (beneficjentów mechanizmu) sprzedażą produktów na zapasy interwencyjne po określonych przez przepisy unijne cenach. W latach 2004-2010 interwencyjnie zakupiono 2136,5 tys. ton zbóż. Największe zakupy interwencyjne zbóż miały miejsce w latach gospodarczych 2004/2005, 2005/2006 i 2009/2010, w których to zakupiono odpowiednio: 978,8 tys. ton, 711,2 tys. ton i 366,0 tys. ton. W ramach interwencji skupiono także 213 tys. ton cukru w latach 2005-2006 oraz 6,5 tys. ton masła (lata 2005-2006 i 2009) i 20,5 tys. ton odtłuszczonego mleka w proszku (w 2009 r.). Od akcesji Polski do UE łączne wydatki poniesione przez Agencję na zakup, przechowywanie i transport ww. produktów wyniosły ponad 1,9 mld zł. Kryzysowa sytuacja rynkowa w latach 2007-2008 potwierdziła konieczność stosowania instrumentów interwencyjnych na rynkach rolnych. Podstawą sprzedaży produktów rolnych zgromadzonych w ramach zapasów interwencyjnych były decyzje Komisji Europejskiej. Zgromadzone w Polsce zapasy interwencyjne były sprzedawane na eksport (zboża, cukier), a także uzupełniały podaż na rynku wewnętrznym lub były przeznaczone do wykorzystania w ramach programu pomocy żywnościowej (zboża, cukier oraz masło i odtłuszczone mleko w proszku).

Dopłaty do prywatnego przechowywania

Grupą mechanizmów WPR o charakterze podobnym do zakupów interwencyjnych (oddziaływanie mające na celu okresowe zmniejszenie podaży rynkowej w sytuacji wystąpienia jej nadwyżki) są dopłaty do prywatnego przechowywania produktów rolno-spożywczych. Dopłaty rekompensują prywatnym przedsiębiorcom wydatki poniesione na przechowanie przez określony czas towarów wskazanych w przepisach UE. W latach 2004-2012 ARR dopłacała do prywatnego przechowywania wieprzowiny, masła

i w niewielkim zakresie serów. Dwukrotnie od akcesji Polski do UE uruchamiany był przez Komisję Europejską mechanizm dopłat do prywatnego przechowywania wieprzowiny (w 2007 r. do 5,9 tys. ton i w 2011 r. do 9 tys. ton wieprzowiny), a ARR wypłaciła z tego tytułu ogółem 24,2 mln zł. Mechanizmem dopłat do prywatnego przechowywania do końca 2011 r. objęto 136 ton masła. Natomiast w 2012 r. ze względu na mniejszy popyt polscy przedsiębiorcy uczestniczyli w mechanizmie w szerszym zakresie. Do połowy roku zawarte zostały umowy na dopłaty do prywatnego przechowywania 914 ton masła.

W związku z realizacją w krajach członkowskich UE zakupów interwencyjnych i dopłat do prywatnego przechowywania, ARR wystawiła certyfikaty przedsiębiorcom, którzy sprzedawali masło i OMP do prywatnych magazynów w innych krajach unijnych. W okresie maj 2004 r. - wrzesień 2012 r. ARR wystawiła 1,6 tys. certyfikatów na 36,9 tys. ton masła i 96 certyfikatów na 2,7 tys. ton OMP.

Dopłaty do wywozu produktów unijnych poza obszar celny UE

Inną, stosowaną w ramach WPR, metodą regulacji podaży produktów rolno-spożywczych na jednolitym rynku jest stosowanie refundacji wywozowych. Udzielanie dopłat do wywozu produktów unijnych poza obszar celny UE zwiększa konkurencyjność tych produktów, przyczynia się do wzrostu eksportu i pozwala zmniejszyć presję podaży na rynek wewnętrzny, z korzyścią dla stabilności cen. Stosowanie refundacji stanowi również wyrównanie szans unijnych producentów na eksport do krajów, w których stosowane są subsydia do produkcji. Ograniczenie zakresu stosowania refundacji, a także zmniejszenie stawek refundacji lub ich całkowite zniesienie w przypadku, kiedy poziom produkcji rolnej w krajach członkowskich jest zbyt niski, ma również oddziaływanie stabilizujące w odniesieniu do cen na rynku unijnym. Agencja wypłacała refundacje wywozowe do szeregu grup produktów. Od wstąpienia Polski w struktury UE do 30 czerwca 2012 r. Agencja wystawiła 28,8 tys. pozwoleń na wywóz z refundacją, najwięcej na rynku mięsa czerwonego (15,1 tys.) oraz świeżych owoców i warzyw – 5,3 tys. (od 2009 r. refundacje na tym rynku zostały zniesione). ARR wypłaciła eksporterom wywożącym towary do krajów trzecich blisko 2,1 mld zł refundacji wywozowych, w tym najwięcej do cukru (1,2 mld zł), mięsa czerwonego (351,8 mln zł) oraz przetworów mlecznych (334,2 mln zł), a także produktów przetworzonych non-aneks I⁵.

Wspieranie opłacalności produkcji i konkurencyjności produktów

W sferze produkcyjnej do mechanizmów stymulujących popyt na surowce (półprodukty) poprzez poprawę opłacalności wytwarzania produktów z nich uzyskanych, należały dopłaty do przetwórstwa masła, masła skoncentrowanego i śmietanki (ARR wypłaciła 0,4 mln zł), dopłaty do przetwórstwa słomy lnianej i konopnej na włókno (2,8 mln zł do 6,8 tys. ton włókna lnianego i konopnego) oraz dopłaty do produkcji suszu paszowego (5,7 mln zł)⁶. W latach 2005-2007 ARR realizowała dopłaty do cukru wykorzystywanego w przemyśle chemicznym (4,5 mln zł) oraz w latach 2006-2007

⁵ Produkty przetworzone non-aneks I są to towary nie objęte załącznikiem I do Traktatu Amsterdamskiego, takie jak: ciastka, lody, soki, napoje, jogurty amortyzowane i inne. W przypadku tych towarów refundacje wywozowe są wypłacane do cukru, mleka w proszku, masła oraz jaj wykorzystywanych do ich wytworzenia.

⁶ Wypłacone w ramach maksymalnej gwarantowanej ilości wyprodukowanego suszu wynoszącej 13 538 ton.

dopłaty do skrobi wykorzystywanej na cele niespożywcze (84 tys. zł). Należy również wspomnieć, że ARR wraz z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa realizowała mechanizm WPR polegający na wsparciu finansowym zakładania plantacji roślin energetycznych⁷. W największej skali wsparcie opłacalności produkcji było jednak udzielane przez Agencję plantatorom surowca tytoniowego i plantatorom ziemniaków. Agencja realizowała płatności dla producentów surowca tytoniowego zgodnie z regulacjami Unii Europejskiej stosowanymi w nowych państwach członkowskich. Pomoc finansowa w tym sektorze kierowana była w ramach tzw. uzupełniających płatności bezpośrednich do ponad 13 tys. producentów surowca tytoniowego i wyniosła ponad 2 mld zł. ARR prowadziła także działania na rynku skrobi ziemniaczanej, poprzez realizację mechanizmów wspierających producentów skrobi i plantatorów ziemniaków skrobiowych. W latach 2004-2010 istotną pozycją były dopłaty w ramach kwotowania produkcji skrobi ziemniaczanej (tzw. premie produkcyjne). Przedsiębiorcom wypłacono 76,3 mln zł do ponad 860 tys. ton wyprodukowanej skrobi ziemniaczanej⁸. Plantatorzy ziemniaków skrobiowych (ok. 5,5 tys. rolników) otrzymywali corocznie, również w ramach płatności uzupełniających, płatności do skrobi zawartej w dostarczanych ziemniakach. Otrzymali oni łącznie 241,8 mln zł.

Branżą, której wspieranie w ramach WPR ma charakter pośredni, polegający na wsparciu działań uprawnionych organizacji, ale ostatecznie służy rozwojowi (utrzymaniu) produkcji, jest pszczelarstwo. Administrowany przez ARR mechanizm polega na częściowym finansowaniu zwrotu kosztów poniesionych przez podmioty uprawnione (związki, stowarzyszenia, zrzeszenia, spółdzielnie pszczelarskie) na realizację zadań określonych w kolejnych Krajowych Programach Wsparcia Pszczelarstwa w Polsce⁹. Od 2005 r. do końca czerwca 2012 r. ARR w ramach realizacji mechanizmu wypłaciła 105,4 mln zł, głównie na zakup leków przeciwko warrozie oraz zakup pszczół. Poniesione wydatki zostały sfinansowane po 50% z budżetu krajowego i unijnego. W przypadku sektora pszczelarskiego, oprócz samych produktów, istotne znaczenie (w wielu ocenach, nawet ważniejszą od pozyskiwania produktów pszczelich) ma funkcjonowanie pszczół w środowisku przyrodniczym, a szczególnie ich rola w zapyłaniu roślin. Wspieranie pszczelarstwa stanowi więc jednocześnie wspieranie produkcji rolniczej. Mechanizm ten pokazuje jak ważne jest wspieranie pszczelarstwa w produkcji rolniczej.

Kolejnym działaniem służącym wspieraniu produkcji rolniczej, poprzez wykorzystanie postępu biologicznego do zwiększenia efektywności tej produkcji i poprawy jakości żywności, jest mechanizm dopłat do materiału siewnego. Od 2007 r. ARR w ramach realizacji mechanizmu rekompensuje rolnikom część kosztów zakupu materiału

⁷ Rolnicy, którzy założyli plantacje wieloletnich roślin energetycznych (wierzby, topoli, miskanta oraz ślázowca pensylwańskiego) w latach 2008-2009 mogli ubiegać się w ARR o zwrot części poniesionych kosztów. Agencja wypłaciła 106 beneficjentom 8,9 mln zł do założenia 1,9 tys. ha plantacji trwałych roślin energetycznych.

⁸ Ilość wyprodukowanej skrobi ziemniaczanej, do której można było wypłacić premie produkcyjne była ograniczona przez przepisy UE. Kwota przyznana Polsce wynosiła 144 985 ton.

⁹ Program opracowywany jest co 3 lata i po zatwierdzeniu przez Komisję Europejską stanowi podstawę realizacji mechanizmu wsparcia pszczelarstwa przez ARR.

siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany pszenicy zwyczajnej, żyta, jęczmienia, pszenżyta, owsa, łubinu, grochu siewnego, bobiku, wyki siewnej i ziemniaków. Dopłaty mają głównie charakter pomocy *de minimis*¹⁰ w rolnictwie. Z roku na rok wzrasta liczba składanych przez rolników wniosków oraz powierzchnia upraw obsiewanych kwalifikowanym materiałem siewnym zakupionym z wykorzystaniem dopłat. Wartość wsparcia finansowego wypłaconego przez ARR do wykorzystania materiału siewnego wzrosła z 19,4 mln zł w 2007 r. do 91,4 mln zł w 2011 r. W 2012 r. (do końca września) wypłacono producentom rolnym 92,4 mln zł. Od uruchomienia mechanizmu dopłat do materiału siewnego producenci zbóż, ziemniaków i roślin strączkowych złożyli w ARR łącznie 304,4 tys. wniosków o przyznanie dopłat i uzyskali wsparcie w wysokości 348,3 mln zł.

Kwotowanie produkcji

Instrumentem istotnie oddziaływującym na rynek, służącym celom stabilizacyjnym w dłuższym okresie, jest kwotowanie produkcji. Instrument ten został użyty w ramach WPR już w latach 60-tych w odniesieniu do rynku cukru, natomiast w latach 80-tych znalazł zastosowanie w odniesieniu do rynku mleka. W Polsce działania w zakresie kwotowania produkcji cukru zostały podjęte na blisko 10 lat przed wstąpieniem do UE (kampania 1994/1995) i kontynuowane są (w odniesieniu do cukru i izoglukozy) po wstąpieniu do Unii w ramach zasad określonych przez WPR. Zasady te w minionym okresie ulegały zmianom. Przeprowadzona reforma rynku cukru spowodowała zmniejszenie kwot przydzielonych poszczególnym państwom członkowskim. W celu złagodzenia skutków reformy zastosowano odpowiednie środki (mechanizmy, programy) mające na celu złagodzenie skutków reformy, zarówno dla producentów cukru, jak i dla rolników – plantatorów buraków cukrowych. Administrowanie tymi mechanizmami należy m.in. do ARR. Agencja w ramach restrukturyzacji przemysłu cukrowniczego w 2009 r. dokonała wypłaty całości pomocy restrukturyzacyjnej na rzecz producentów cukru, w wysokości 1,29 mld zł (10% otrzymanego wsparcia finansowego producenci cukru przekazali na rzecz 26,6 tys. plantatorów i 94 usługodawców). Kolejnym mechanizmem realizowanym przez ARR od 2010 r. w zakresie dywersyfikacji produkcji cukru było wypłacanie pomocy w ramach Krajowego Programu Restrukturyzacji (KPR). Przyznana Polsce w tym zakresie kwota pomocy wynosiła 34,4 mln EUR i przeznaczona była na dwa kierunki działań. Na wsparcie zakupu przez gospodarstwa rolne nowych maszyn i urządzeń do produkcji rolnej w celu zmiany profilu działalności rolniczej na inny niż uprawa buraków cukrowych¹¹ ARR od 2010 r. do końca września 2012 r. wypłaciła 2,9 tys. wnioskodawców 89,5 mln zł pomocy, natomiast na wsparcie inwestycji ukierunkowanych na przetwarzanie

¹⁰ Pomoc *de minimis* w rolnictwie jest to pomoc udzielana przedsiębiorstwom w sektorze produkcji rolnej przez dane państwo członkowskie UE. Łączna kwota pomocy przyznana jednemu przedsiębiorstwu nie może przekroczyć 7,5 tys. euro w okresie trzech kolejnych lat podatkowych. Pułap ten stosuje się bez względu na formę pomocy i jej cel. Jednolite zasady, zgodnie z którymi przyznawana jest pomoc *de minimis* w rolnictwie przez wszystkie państwa członkowskie UE w sektorze produkcji rolnej określa rozporządzenie Komisji (WE) nr 1535/2007 z dnia 20 grudnia 2007 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy *de minimis* w sektorze produkcji rolnej (Dz. Urz. L 337 z 21.12.2007, z późniejszymi zmianami, str. 35).

¹¹ Działanie „Modernizacja gospodarstw rolnych”.

produktów rolnych na cele energetyczne¹² dokonano wypłaty pomocy w wysokości 38,0 mln zł na rzecz 19 przedsiębiorców.

Podobnie jak w sektorze cukru, również w produkcji mleka rozpoczęto wprowadzanie systemu kwotowania w okresie poprzedzającym wstąpienie Polski do UE (od 2002 r.). W ramach tego systemu Agencja obsługuje 148,6 tys. hurtowych i 12,4 tys. bezpośrednich dostawców mleka (stan na 1 kwietnia 2012 r.) oraz corocznie wydaje ok. 200 tys. decyzji administracyjnych. ARR prowadzi działania dotyczące: rozdziału krajowej rezerwy kwoty krajowej, obsługi transferów i konwersji kwot indywidualnych, zmniejszania lub cofnięcia kwot indywidualnych, monitorowania ilości mleka lub przetworów mlecznych wprowadzonych na rynek oraz stopnia wykorzystania kwot krajowych, monitorowania liczby producentów mleka w kraju, monitorowania zawartości tłuszczu w mleku, kontroli ilości mleka wprowadzonego do obrotu w danym roku kwotowym oraz rejestracji podmiotów skupujących mleko.

W okresie ośmiu lat funkcjonowania w Polsce mechanizmu kwotowania produkcji mleka, przyznana Polsce kwota krajowa wzrosła o 10% (z 8,96 mld kg w roku kwotowym 2004/2005 do 9,86 mld kg w roku kwotowym 2011/2012), natomiast liczba dostawców hurtowych mleka zmniejszyła się o połowę, a dostawców bezpośrednich o ponad 80%. Przełożyło się to na 2,5-krotne zwiększenie średniej kwoty indywidualnej przypadającej na producenta mleka (z 27 tys. kg na 61 tys. kg kwoty indywidualnej), co świadczy o postępującej koncentracji produkcji mleka. W roku kwotowym 2012/2013 kwota krajowa przysługująca Polsce (o 1% większa niż w roku kwotowym 2011/2012) wynosi 9,96 mld kg i jest szóstą co do wielkości kwotą produkcji mleka w UE. Agencja podjęła działania mające na celu pomoc niektórym rolnikom produkującym mleko w niewielkiej skali, którzy zdecydowali się zmienić kierunek produkcji. W latach 2007-2009 ARR wypłaciła 154,1 mln zł rekompensat za zrzekanie się kwot mlecznych dla 21,5 tys. niskotowarowych producentów mleka. Kwoty te trafiły do gospodarstw rozwijających produkcję mleka.

Jak wynika z przedstawionych informacji prowadzone przez ARR działania związane z kwotowaniem produkcji (zarówno na rynku mleka, jak i na rynku cukru) nie polegają jedynie na prostym administrowaniu kwotami, lecz dotyczą także wspierania uczestników rynku (przede wszystkim rolników) w niezbędnych działaniach restrukturyzacyjnych.

Wspieranie konsumpcji

Innym sposobem oddziaływania na rynek jest oddziaływanie na jego stronę popytową. Tę rolę odgrywają mechanizmy, polegające na wspieraniu konsumpcji. W ramach mechanizmów WPR należy tu wymienić dostarczanie dzieciom i młodzieży w placówkach oświatowych produktów mlecznych (program „Szlanka mleka”) oraz owoców i warzyw (program „Owoce w szkole”), jak również mechanizm dostarczania nadwyżek żywności najuboższej ludności Unii Europejskiej. W niewielkiej skali rolę

¹² Działanie „Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej” skierowane do mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 750 pracowników lub posiadających obrót roczny nieprzekraczający 200 mln EUR, które będą realizować inwestycje na terenach gmin objętych procesem restrukturyzacji.

taką pełnił również w latach 2004-2006 administrowany przez ARR mechanizm dopłat do zakupu masła przez instytucje i organizacje nieochodowe, w ramach którego Agencja wypłaciła 1,1 mln zł.

Obydwa mechanizmy realizowane w placówkach oświatowych i skierowane do dzieci i młodzieży, służą realizacji ważnej misji społecznej polegającej na zwiększeniu spożycia mleka i jego przetworów oraz owoców i warzyw w celu poprawy stanu zdrowotnego młodego pokolenia. Dostarczanie wymienionych produktów w połączeniu z działaniami edukacyjnymi służy kształtowaniu u młodych ludzi poprawnego modelu konsumpcji. Jest to ważne, szczególnie, że model ten w większości krajów UE pozostawia aktualnie wiele do życzenia, co przejawia się np. występowaniem otyłości i nietypowych dla młodego wieku schorzeń. Od roku szkolnego 2007/2008 Polska plasuje się na pierwszym miejscu wśród krajów UE pod względem ilości mleka i jego przetworów spożytych w placówkach oświatowych w ramach programu „Szkłanka mleka”. Jest również liderem wykorzystania środków unijnych przeznaczonych na ten program. Z programu „Szkłanka mleka” w roku szkolnym 2011/2012 skorzystało 2,44 mln dzieci i uczniów. Uczęszczali oni do 14,4 tys. placówek oświatowych (z tego 71% stanowiły szkoły podstawowe). Od akcesji Polski do UE do końca września 2012 r. dzieci i uczniowie spożyli w ramach programu „Szkłanka mleka” 312 tys. ton mleka i jego przetworów (tj. 1,3 mld szklanek mleka), a ARR na jego realizację wypłaciła 830 mln zł (z tego 568 mln zł w ramach dopłaty krajowej, 237 mln zł z tytułu dopłaty unijnej oraz 25 mln zł z Funduszu Promocji Mleka).

Z roku na rok wzrasta liczba szkół podstawowych i dzieci (z klas I-III) uczestniczących w programie „Owoce w szkole”. Od uruchomienia programu w roku szkolnym 2009/2010 liczba dzieci z niego korzystających wzrosła 3-krotnie, a liczba szkół – blisko 4-krotnie. W II semestrze roku szkolnego 2011/2012 umowy ze 102 zatwierdzonymi dostawcami podpisało 9,7 tys. szkół podstawowych (o 5% więcej niż w I semestrze), a 6 zatwierdzonych szkół samodzielnie pozyskiwało i udostępniało owoce oraz warzywa. Z programu skorzystało 891,7 tys. dzieci (o 4% więcej niż w I semestrze), które stanowiły 72,2% grupy docelowej uczniów objętych programem. Budżet programu dla Polski w latach szkolnych 2009/2010-2012/2013 określony został na poziomie 12,3 mln EUR dla każdego roku szkolnego. W 75% (9,2 mln EUR) program jest finansowany ze środków UE, a w 25% (3,1 mln EUR) – z budżetu krajowego. Polska pod względem wysokości przyznanych z budżetu UE środków na realizację programu w roku szkolnym 2012/2013 uplasowała się na czwartym miejscu po Włoszech, Niemczech i Rumunii. Od uruchomienia programu do końca września 2012 r. ARR wypłaciła na jego realizację 108 mln zł. W ciągu trzech lat administrowania programem ARR udostępniła dzieciom ze szkół podstawowych bezpłatnie ponad 100 mln porcji owoców i warzyw.

Od przystąpienia Polski do UE, Agencja corocznie realizuje ważny ze społecznego punktu widzenia mechanizm WPR służący poprawie bytu osób najuboższych w UE poprzez dostarczanie im gotowych artykułów spożywczych. Komisja Europejska przyznała Polsce łącznie 2,19 mld zł na realizację w latach 2004-2012 dziewięciu programów pomocowych w ramach mechanizmu „Dostarczanie nadwyżek żywności najuboższej ludności Unii Europejskiej”, obejmujące również wartość produktów

żywnościowych przejętych z zapasów interwencyjnych UE (ryżu niełuskanego, zboża, masła, cukru, odtłuszczonego mleka w proszku). Każdego roku pomoc żywnościowa w ramach mechanizmu administrowanego przez ARR trafia do blisko 4 mln potrzebujących osób. Od akcesji przekazano dla najuboższych 258 mln litrów mleka i 474 tys. ton pozostałych artykułów spożywczych, obejmujących 30 gotowych artykułów spożywczych m.in.: makarony, mąkę pszenną, kaszę jęczmienną, ryż biały, cukier biały, sery podpuszczkowe dojrzewające, sery topione, mleko UHT, płatki kukurydziane, dżemy, dania gotowe. W dystrybucji żywności uczestniczyły cztery główne organizacje charytatywne (Federacja Polskich Banków Żywności, Caritas Polska, Polski Komitet Pomocy Społecznej, Polski Czerwony Krzyż) oraz ok. 8-10 tys. lokalnych organizacji charytatywnych. Wartość gotowych artykułów spożywczych dotychczas przekazanych najuboższym wyniosła 1,9 mld zł. Pozostałe środki stanowiły wydatki na pokrycie kosztów transportowych i administracyjnych.

Wspieranie działań promocyjnych i informacyjnych

Do mechanizmów WPR oddziałujących na stronę popytową rynku należy również zaliczyć wspieranie działań promocyjnych w odniesieniu do produktów wytwarzanych w UE. W aktualnych warunkach narastającej konkurencji i różnorodności oferowanych na rynkach rolno-żywnościowych produktów rośnie potrzeba i rola działań promocyjnych, prowadzonych zarówno na rynku wewnętrznym, jak i na rynkach zewnętrznych (pozaunijnych). Stały się one niezbędnym elementem komunikacji marketingowej pomiędzy producentami, handlowcami i konsumentami. Bez działań promocyjnych nie sposób zdobywać nowych rynków zbytu ani utrzymać posiadanej pozycji rynkowej. Znaczenie działań promocyjnych dla funkcjonowania rynków zostało dostrzeżone przez administrację unijną i znalazło swoje odbicie w instrumentarium WPR w postaci mechanizmu „Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych”, administrowanego w Polsce przez ARR. Mechanizm ten ma służyć ułatwieniu producentom unijnym lokowania produktów rolno-żywnościowych zarówno na rynkach krajowych (wchodzących w skład jednolitego rynku unijnego), jak i na rynkach krajów pozaunijnych, stymulując popyt na te produkty. O dofinansowanie na realizację jednorocznych, dwu- lub trzyletnich programów promocyjnych i informacyjnych mogą ubiegać się organizacje zrzeszające producentów, przetwórców i dystrybutorów, które są reprezentatywne dla danej branży rolnej. Programy pozwalają na pozyskanie znaczącego wsparcia finansowego zarówno ze środków UE (50%), jak i z budżetu państwa (30%). Pozostałe środki są wkładem organizacji branżowych, jak również mogą być pozyskane z funduszy promocji (utworzonych w ramach regulacji krajowych)¹³. Dofinansowanie branżowych

¹³ Fundusze promocji zostały utworzone w celu wspierania marketingu rolnego, wzrostu spożycia oraz promocji produktów rolno-spożywczych. Cele te są realizowane w szczególności poprzez prowadzenie kampanii informacyjnych i promocyjnych, a także poprzez: edukację grup docelowych (głównie młodzieży i dzieci), prowadzenie badań naukowych, rynkowych i prac rozwojowych w zakresie poprawy jakości produktów spożywczych, finansowanie szkoleń dla producentów i przetwórców, jak również poprzez wsparcie krajowych organizacji branżowych. Rachunki bankowe poszczególnych funduszy zasilane są z wpłat naliczanych, pobieranych i przekazywanych przez przedsiębiorców funkcjonujących w danym sektorze produkcji. Jest 9 funduszy promocji, tj. mleka, mięsa wieprzowego, mięsa wołowego, mięsa końskiego, mięsa owczego, ziarna zbóż i przetworów zbożowych, owoców i warzyw, mięsa drobiowego i ryb. Środkami

programów promocyjnych obejmuje głównie działania w ramach: public relations, udziału w targach, organizacji szkoleń, funkcjonowania serwisów internetowych oraz produkcji i emisji reklam telewizyjnych i radiowych. Agencja w latach 2004-2011 uczestniczyła w realizacji 9 branżowych kampanii, tj.: „Marchewka” (promującej soki marchwiowe na rynkach Bułgarii i Rumunii), „Oryginalność pod ochroną” (dotyczącej wspólnotowego systemu oznaczeń produktów regionalnych i tradycyjnych), „Mrożonki pełne natury” (promującej mrożone owoce i warzywa), „Rolnictwo ekologiczne” (dotyczącej rolnictwa ekologicznego i jego produktów), „Życie miodem słodzone” (promującej miód i produkty pszczelarskie), „Stawiam na mleko i produkty mleczne” (promującej na rynku polskim mleko i jego przetwory), „Stół pełen smaków” (promującej polskie mięso i jego przetwory na rynkach USA oraz Korei Południowej), „Mięso i jego produkty – tradycja i smak” (promującej polskie mięso i jego przetwory na rynkach ukraińskim, japońskim i chińskim) oraz „5 x dziennie warzywa i owoce” (promującej zdrową i racjonalną dietę z uwzględnieniem spożywania codziennie owoców i warzyw oraz soków, skierowanej do kobiet oraz dzieci w wieku szkolnym). W 2012 r. Agencja Rynku Rolnego realizuje kolejne 10 programów promocyjno-informacyjnych. Należą do nich: „Kampania informacyjna na temat mięsa wieprzowego (świeżego, schłodzonego lub mrożonego) produkowanego zgodnie z krajowym systemem jakości Pork Quality System – PQS” (skierowany na rynek polski); „Europejski stół – tradycja, nowoczesność, jakość” (realizowany na rynkach Rosji, Ukrainy, Chin, Singapuru i Tajlandii, dotyczy świeżego, schłodzonego lub mrożonego mięsa i jego przetworów, w tym wołowiny, cielęciny lub wieprzowiny); „Tradycja, jakość i europejski smak” (skierowany na rynki Korei Południowej, USA i Wietnamu, dotyczy świeżej, schłodzonej lub mrożonej wołowiny i wieprzowiny oraz przetworów spożywczych wytwarzanych na bazie tych produktów); „Pokochaj olej rzepakowy” (realizowany na rynkach Polski i Łotwy); „5 porcji warzyw, owoców lub soku” (skierowany na rynki Polski i Rumunii, kontynuacja kampanii „5 x dziennie warzywa i owoce”); „Nowa jakość w drobiarstwie” (realizowany na rynkach Polski i Niemiec, dotyczy mięsa drobiowego wytwarzanego w systemie jakości QAFP); „Makarony Europy” (skierowany na rynek Ukrainy); „Jabłka każdego dnia” (realizowany na rynkach Rosji i Ukrainy); „Mam kota na punkcie mleka” (skierowany na rynek polski); „QMP – wołowina zawsze dobra” (realizowany na rynku polskim). Wsparcie finansowe udzielone organizacjom branżowym od akcesji do końca czerwca 2012 r. wyniosło 88,4 mln zł, z tego 53 mln zł pochodziło z budżetu UE, a 35,4 mln zł z budżetu krajowego.

ARR realizuje również działania promocyjne i informacyjne w ramach PROW 2007-2013, których celem jest wspieranie grup producentów żywności w działalności informacyjnej i promocyjnej na rzecz produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości żywności¹⁴, zwiększenie zainteresowania konsumentów tematyką jakości żywności, jej specyficznymi właściwościami i zaletami, wysokim standardem

funduszy zarządzają powołane dla każdego funduszu Komisje Zarządzające, zaś rola ARR polega na zapewnieniu administracyjnej obsługi funduszy.

¹⁴Są to: Wspólnotowy system certyfikacji produktów regionalnych i tradycyjnych (obejmujący System Chronionych Nazw Pochodzenia i Chronionych Oznaczeń Geograficznych oraz System Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności) oraz systemy krajowe (Rolnictwo ekologiczne, Integrowana Produkcja, systemem Jakość Tradycja oraz QMP).

dobrostanu zwierząt itp. Działania w tym zakresie mają szczególne znaczenie dla rolników i rozwoju marketingu rolnego skierowanego m.in. bezpośrednio do konsumentów. Wynika to z faktu, że stanowią bezpośrednie wsparcie zalecanych form organizacyjnych tego marketingu, takich jak współpraca rynkowa rolników oraz oferowanie produktów rolnych o ponadstandardowej jakości¹⁵. Od uruchomienia mechanizmu do 30 czerwca 2012 r. zawarto 13 umów na kwotę 2,8 mln zł i rozliczono 8 umów na kwotę 1,2 mln zł.

Wsparcie finansowe udzielane przez ARR producentom rolnym w sytuacjach kryzysowych

Sektor rolno-żywnościowy, ze względu na swoją specyfikę wynikającą m.in. z przyrodniczego i przestrzennego charakteru produkcji rolnej, jest narażony na zwiększone ryzyko z tym związane. Jednym z istotnych elementów tego ryzyka są obserwowane zmiany warunków klimatycznych. Następujące, także w sektorze rolno-żywnościowym, procesy specjalizacji i koncentracji produkcji i obrotu produktami rolno-spożywczymi oraz globalizacja procesów gospodarczych nie eliminują tego ryzyka, a w pewnych okolicznościach nawet je zwiększają. Wiąże się to ze zjawiskiem przenoszenia zakłóceń występujących na rynkach lokalnych na rynki globalne i odwrotnie, zakłócenia na rynku światowym mogą oddziaływać negatywnie na rynek lokalny, mimo, iż brak jest „na miejscu” przesłanek do jego destabilizacji. Niestabilność rynków rolnych i powtarzające się sytuacje kryzysowe spowodowane anomaliami klimatycznymi, chorobami zwierząt, zakażeniami i skażeniami produktów itp. powodują, że w polityce rolnej muszą być uwzględnione elementy zarządzania sytuacjami kryzysowymi, które pozwalają na podejmowanie szybkich działań w zakresie wsparcia producentów dotkniętych stratami. Działania w tym zakresie były realizowane (w ramach WPR lub pomocy krajowej, której maksymalny zakres określa ta polityka), również w odniesieniu do polskiego rolnictwa. Z tytułu dopłat do materiału siewnego dla rolników dotkniętych suszą w 2006 r. i 2008 r. ARR wypłaciła 12,4 mln zł. W tej formie uzyskali pomoc również rolnicy, których uprawy zostały zniszczone w wyniku powodzi w 2010 r. (583 tys. zł). Dla producentów jaj i drobiu poszkodowanych z powodu wystąpienia na terenie państw członkowskich ptasiej grypy (wirus H5N1) na przełomie lat 2006-2007, wypłacono 15,8 mln zł. W 2010 r. krajowym producentom mleka, którzy w wyniku kryzysu finansowo-gospodarczego ponieśli znaczące straty i utracili płynność finansową, w ramach unijnych szczególnych środków wspierania rynku mleczarskiego, ARR wypłaciła 83 mln zł. Środki te trafiły do blisko 92 tys. rolników. W 2011 r. w wyniku kryzysu na rynku owoców i warzyw spowodowanego bakterią *Escherichia coli* (EHEC), który przyczynił się do ograniczenia spożycia świeżych owoców i warzyw w UE, ARR wypłaciła ponad 4,7 tys. producentów warzyw kwotę 179,4 mln zł. Wsparciem objęto blisko 2,1 tys. ha upraw warzyw, głównie ogórków i pomidorów.

¹⁵ J.Chotkowski, „Specyfika działań marketingowych na rynku rolnym”, [w:] Zagadnienia Ekonomiki Rolnej, Nr 1/2011, s. 72-75, 78.

Działania administracyjne i informacyjne dotyczące objętych zasadami WPR rynków rolno-spożywczych

Realizacja WPR wymaga wykonywania szerokiego zakresu działań o charakterze administracyjnym. Są to najczęściej zadania związane z rejestracją beneficjentów¹⁶ oraz o charakterze technicznym i kontrolnym, wynikające z realizacji różnych mechanizmów WPR związanych z wypłatą środków finansowych. Niekiedy jednak przekraczają ten zakres lub nie są związane w ogóle z dokonywaniem płatności. Wiele działań administracyjnych jest wykonywanych w przypadku mechanizmów związanych z kwotowaniem produkcji (rynek cukru i izoglukozy, rynek mleka). Wymagały tego również realizacja płatności na rynku tytoniu i skrobi ziemniaczanej oraz mechanizmy związane ze wspieraniem konsumpcji. Agencja administruje obrotem towarowym z krajami nienależącymi do UE. Od wstąpienia Polski w struktury UE do 30 czerwca 2012 r. wystawiła łącznie 47,6 tys. pozwoleń na wywóz/przywóz towarów rolno-spożywczych, w tym 36,4 tys. pozwoleń na wywóz. Rynkiem, w odniesieniu do którego nie są w ramach WPR stosowane jakiegokolwiek wypłaty środków finansowych, a który podlega ścisłym rygorom administracyjnym, jest rynek wina. Agencja realizuje mechanizm „Administrowanie potencjałem produkcyjnym winorośli i wina”. Do działań o charakterze administracyjnym nie związanych z samą WPR¹⁷, wpisujących się natomiast w politykę energetyczną UE odnośnie do wykorzystania alternatywnych źródeł energii (w szczególności wykorzystania biomasy na cele energetyczne), należy monitorowanie rynku biokomponentów i biopaliw ciekłych. Do zadań ARR należy prowadzenie rejestru wytwórców (podmiotów wykonujących działalność gospodarczą w zakresie wytwarzania, magazynowania lub wprowadzania do obrotu biokomponentów) oraz rejestru rolników wytwarzających biopaliwa ciekłe na własny użytek. ARR monitoruje również produkcję biogazu rolniczego oraz wykorzystanie roślin energetycznych.

Administrowanie mechanizmami WPR wymaga od ARR prowadzenia szerokich działań informacyjnych umożliwiających dostęp do informacji o tych mechanizmach i warunkach uczestnictwa w każdym z nich (Biuletyn informacyjny ARR, strona internetowa, telefoniczny punkt informacyjny, broszury informacyjne szkolenia prowadzone przez pracowników ARR). Od początku swojego funkcjonowania Agencja gromadzi, analizuje i przetwarza dane rynkowe dotyczące produktów rolno-żywnościowych. Wyniki tych analiz są rozpowszechniane w cyklicznych raportach rynkowych oraz opracowaniach analityczno-prognostycznych prezentujących sytuację podaży-popytu i cenową na rynkach rolnych.

Podsumowanie

Przyjęcie przez Polskę, z chwilą wstąpienia do Unii Europejskiej, zasad WPR określiło na nowo ramy funkcjonowania polskiego sektora rolno-żywnościowego. Dotyczy to

¹⁶ ARR prowadzi kilkanaście rejestrów. Największym z tych rejestrów, do którego musi być wpisany każdy podmiot uczestniczący w mechanizmach administrowanych przez Agencję, jest Centralny Rejestr Przedsiębiorców (CRP). W rejestrze tym od początku funkcjonowania ARR jako unijnej agencji płatniczej do połowy 2012 r. zarejestrowano łącznie 598 tys. beneficjentów.

¹⁷ Związanych jednak z samym rolnictwem, które stanowi bazę surowcową również do produkcji biomasy na cele energetyczne.

między innymi ważnego obszaru regulacji umożliwiających oddziaływanie przez państwo na rynki rolno-żywnościowe, przede wszystkim w celu zapewnienia ich stabilności. Stosowane w tym zakresie w latach 90-tych ubiegłego stulecia w kraju szerokie instrumentarium interwencji rynkowej zostało dostosowane do ogólnych zasad WPR, odnoszących się do całej wspólnotowej gospodarki żywnościowej i jednolitego rynku. Wspólnotowa polityka rolna zawiera regulacje umożliwiające różnorodne sposoby oddziaływania na rynek, takie jak: zakupy i sprzedaż interwencyjna produktów, dopłaty do prywatnego przechowywania, kwotowanie produkcji, wspieranie konsumpcji, wspieranie działań promocyjnych i informacyjnych, wspieranie opłacalności produkcji (konkurencyjności produktów) czy wreszcie procedury zarządzania kryzysowego. W trakcie minionych 8 lat członkostwa Polski w UE stosowane były wszystkie dostępne w ramach WPR mechanizmy interwencyjne niezbędne z punktu widzenia krajowych producentów rolnych, przetwórców i eksporterów produktów rolno-spożywczych.

Szeroki wachlarz zadań ujętych pod ogólną nazwą interwencji rynkowej, a określonych przez WPR, został powierzony w Polsce wyspecjalizowanej i doświadczonej już w tego typu działaniach Agencji Rynku Rolnego. Wsparcie na rzecz sektora rolno-żywnościowego udzielone przez ARR od akcesji Polski do UE do końca czerwca 2012 r. wyniosło 12,2 mld zł. W ramach tej kwoty 10,2 mld zł wydatkowano na realizację mechanizmów WPR i krajowych administrowanych przez ARR, natomiast 1,9 mld zł stanowiła wartość gotowych artykułów spożywczych przekazanych jako pomoc żywnościowa.

Na działania związane z bezpośrednią interwencją na rynkach (zakupy interwencyjne i dopłaty do prywatnego przechowywania) wydatkowano około 1,93 mld zł. Większa część tej kwoty (58%) została wydatkowana w związku z interwencją na rynku zbóż, natomiast 29% dotyczyła rynku cukru. Interwencja na innych rynkach dotyczyła przede wszystkim OMP (8% wydatków) i masła (4%), a także wieprzowiny (1%).

Dopłaty do wywozu produktów rolno-spożywczych poza rynek unijny (2,1 mld zł) wspierały głównie eksport cukru (57% wypłaconej kwoty), mięsa wołowego, cielęcego i wieprzowego (17%) oraz mleka i produktów mlecznych (16%). Z refundacji wywozowych skorzystali także eksporterzy produktów przetworzonych non-aneks I (ponad 6% wypłaconej kwoty refundacji), oraz eksporterzy skrobi ziemniaczanej, świeżych owoców i warzyw oraz zbóż i przetworów zbożowych.

Działania dotyczące wspierania opłacalności produkcji w swoim wymiarze finansowym były skierowane głównie do producentów rolnych (producentów tytoniu i rolników dostarczających do przetwórstwa ziemniaki skrobiowe), którzy otrzymali łącznie 2,2 mld zł. Przetwórcy produktów rolnych otrzymali w ramach tego typu mechanizmów kwotę 90 mln zł.

W ostatnich latach zwiększyła się rola realizowanych przez Agencję mechanizmów prospołecznych, wspierających konsumpcję i kształtowanie poprawnego modelu konsumpcji oraz promocję żywności, w tym produktów regionalnych, tradycyjnych, ekologicznych i objętych systemami jakości.

LITERATURA

- Adamowicz M., „Wymiary i cele interwencjonizmu rolnego w krajach o różnym poziomie rozwoju”, [w:] „Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej. Uwarunkowania, mechanizmy, efekty”, Wydawnictwo SGGW Warszawa 2009, s. 20.
- Chotkowski J. „Specyfika działań marketingowych na rynku rolnym”, [w:] Zagadnienia Ekonomiki Rolnej, Nr 1/2011, s. 72-75, 78.
- Rembisz W., Stańko S., „ARR w systemie regulacji polskiego rynku rolnego”, [w:] Agencja Rynku Rolnego 1990-2005; ARR 2005, s. 15-16.
- Stańko S., „Wspólna Polityka Rolna – zasady, mechanizmy i system instytucjonalny”, [w:] Agencja Rynku Rolnego 1990-2005; ARR 2005, s. 53.
- Sprawozdania z działalności Agencji Rynku Rolnego z lat 2004-2011.
- Agencja Rynku Rolnego (www.arr.gov.pl).
- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (www.minrol.gov.pl).

Summary

The activity of the Agricultural Market Agency since the accession of Poland to the European Union is presented in the study. ARR as the EU paying agency implements (under pillar I of Common Agricultural Policy) the essential part of activities relating to the accomplishment of one of the objectives of CAP - the stabilisation of agri-food markets. The main directions of the market stabilisation activities conducted by the Agency are discussed in the article, i.e. intervention buy-in and sales, aid to private storage, measures relating to trade in agri-food products outside the customs territory of EU, production quota systems. The activities relating to the aid to consumption which, due to their meaningful social functions, have gained more and more importance in recent years, are also presented in the article. Finally, the article contains also the information on the activities connected with the support of food promotion that play an important role in stimulating demand for food produced on the EU market.

Informacje o autorach:

mgr inż. Marzena Trajer
mgr inż. Marek Wojtkiewicz
Agencja Rynku Rolnego
Biuro Analiz i Programowania
tel 22 661-79-95
m.trajer@arr.gov.pl
m.wojtkiewicz@arr.gov.pl